

La parròquia de Santa Maria de Breda (1575-1835)

Josep M. Llorens i Rams

INTRODUCCIÓ

Els diferents llibres de l'Arxiu de la Parròquia de Santa Maria de Breda, des dels primers textos conservats (a partir de 1575) fins al primer terç del segle XIX, donen una visió força clara de les relacions entre la parròquia i el monestir benedictí de Sant Salvador de Breda, al qual romangué subjecta d'ençà de la fundació del cenobi en 1038 fins a la seva extinció el 1835. Aquesta relació, sobretot pel que fa als aspectes econòmics i culturals, és l'objecte del present estudi.¹

NOTÍCIA DE LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DE BREDÀ

No és possible d'establir la data exacta de la fundació de la Parròquia de Santa Maria de Breda. Disposem de dos documents que ens donen un marge de més de 150 anys. La primera menció conservada de Breda data del 9 de setembre del 878. És un precepte de Lluís el Quec, rei dels francs, que esmenta la «villam quae dicitur Breda». El 4 de juny de 1038 Guerau de Cabrera i Ermessenda de Montsoriu, vescomtes de Girona, hi fundaren el monestir de Sant Salvador. A l'acta de fundació remarquen:

1. Aquesta comunicació és el resum d'un treball de més volum, actualment en procés de revisió i ampliació, consistent en un recull de textos de l'Arxiu Parroquial de Breda i llur estudi, per tal de donar una visió de les relacions parròquia-monestir.

M'és plaent palesar el meu agraïment als rectors que des de 1977 s'han succeït a la parròquia de Santa Maria de Breda: Mn. Salvador Jué, Mn. Angel Pagès i Mn. Joan Garnatxe, per les facilitats que m'han donat a l'hora de consultar les fonts documentals.

«(...) concedim i atorguem en el mateix comtat i a l'abans dit cenobi, la vila de Breda amb l'església de Santa Maria, Mare de Déu, amb els delmes, primícies i oblacions dels fidels pertanyents a dita església.»²

Mancats d'altres referències i després de l'estudi del poblament d'aquesta àrea entre els segles IX i XI, ens inclinem a suposar que tant la vila com la parròquia de Breda daten del període de la repoblació del segle IX.³

Des del moment de la fundació la parròquia esdevingué vassall del monestir, que actuà sempre com a senyor en tots els sentits i fins a la seva extinció. Existien drets i deures de l'un envers l'altre, recíprocament, sustentats sobre una forta explotació econòmica, basada en els delmes parroquials i distintes ofrenes que el rector havia de fer obligatòriament al llarg de l'any al monestir.

NOMENAMENT DELS RECTORS

Gràcies a les butlles de Lluci III (1185) i d'Innocenci IV (1246) el monestir de Sant Salvador gaudia del dret de presentació de sacerdots per a les seves parròquies. El nomenament l'efectuava el bisbe de Girona, de qui depenien els rectors o ecònoms en l'aspecte espiritual, mentre que en el material depenien del monestir. Aquest dret de presentació és mencionat i a vegades mal interpretat per G. Barraquer, 1915, i F. Montsalvatge, 1904.⁴

Els diferents rectors, en descriure llur presa de possessió, ho confirmen plenament en diferents textos.⁵ A vegades, però, la rectoria de Breda fou atorgada per Roma (rectors P. Cervià, 1591, i Pau Andilla, 1685) o des de Madrid (rector A. Illa, 1759).⁶ En alguna ocasió es confongué el càrrec de rector amb el de Vicari Perpetu i sorgiren divergències entre rector i monestir sobre la qüestió de l'obediència.⁷

LA CAPELLANIA O BENEFICI PORCIONARI

El càrrec de rector de la parròquia de Santa Maria de Breda portava annex un benefici del monestir, però hi hagué dubtes entre diversos rectors sobre si era un benefici o més aviat una capellania. L'anàlisi dels dos mots i d'algun dels textos parroquials ens inclinen a creure que es tractava d'una capellania considerada com a benefici.

2. «(...) concedimus atque donamus in iam dictu Comitatu ac supradicto caenobio ipsam villam de Breda cum ecclesia Sanctae Dei Genitricis Mariae cum decimis et primitiis et oblationibus fidelium quae ad ipsam ecclesiam pertinent». Transcrit per COLL, 1971: *Breda històrica i actual*, Granollers, Ed. Montblanc, ap. XXV, pp. 348-350.

3. Recull dels documents en què es basa aquesta hipòtesi i estudi detallat a LLORENS, MATARÓ, RUEDA, 1982: *Estudi del poblament al segle XI a Sant Feliu de Buixalleu, Arbúcies, Breda i Riells*. Barcelona, Generalitat de Catalunya-Ajuntament de Sant Feliu de Buixalleu, pp. 41-62 i apèndix documental.

4. BARRAQUER: *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*, vol. I, p. 81, 1915. MONTSALVATGE: *Los monasterios de la diócesis gerundense*. Estudios históricos, XIV, pp. 422-423. Olot, 1904.

5. Tots ells recollits en el treball-base. Cf. per exemple: Arxiu Parroquial de Breda (citad APB), Llibre de Consuetuds, f. 79 (any 1595), f. 82 (any 1613).

6. APB, *Llibre dels Confirmats*, f. 27.

7. Així s'esdevingué amb el rector Mn. S. Rabassa el 1817. APB. *Llibre de Consuetuds*, f. 107.

El text més antic dels consultats estableix clarament que era una capellania instituïda pel sagristà Torrella o Torrelles. El rector Cervià, ja esmentat, aclareix que era considerada benefici a causa que un altre rector antecessor seu havia testat que se l'enterrés a la capella de St. Pere i St. Pau. D'aquí que hom pensés que era beneficiat de Sant Pere.⁸ Això no obstant, la capellania podia tenir la consideració de benefici, com sembla que feia al cas, sempre que estigués jurídicament erigida per una autoritat eclesiàstica.

Les definicions de «Benefici» i «Capellania» recollides a la G.E.C. marquen clarament les diferències entre una cosa i l'altra. La de Capellania correspon, punt per punt, a la situació dels rectors de Breda: la capellania era un càrrec amb determinats drets, honors i obligacions que «implicava generalment diversos tipus de serveis (celebració de misses, processons, dotacions a pobres, cura d'ànimes) i un conjunt de béns, rendes i drets adscrits a la capella. Només les capellanies jurídicament erigides per l'autoritat eclesiàstica són beneficis».⁹

Dotació del Benefici. Pagaments

Dos textos de finals del segle XVIII ens informen de la dotació econòmica del Benefici. Anualment el rector percebia una determinada quantitat de «blat molt bo» (a finals del XVIII oscil·lava entre nou i onze quarteres) i una altra de vi, procedent dels delmes que cobrava el monestir (unes nou càrregues), així com diverses quantitats en metàl·lic sota diversos conceptes i de diverses procedències (part equivalent de la porció de vi, de la Pabordia, de la Caixa Comuna). El vestuari del rector també anava inclòs en el pagament del Benefici.

Com a contrapartida, el rector havia de fer al monestir uns pagaments anuals, també en espècies (cent ous dels que es recollien en el salpàs) i en metàl·lic (a la Caixa Comuna, participació en els drets parroquials al prior i al sagristà, censos a l'abat per les propietats immobles de la rectoria i un tant al Capítol de la Seu de Girona).

Com a resum d'aquest capítol esmentarem que el rector Mn. Agustí Coll donava com a valor global del benefici per al quinquenni 1780-1784 la xifra de 116 lliures i 15 sous, d'on caldria descomptar els diversos pagaments citats.¹⁰

Cal remarcar que tant la percepció de la porció o dotació del benefici per part del rector com els pagaments que aquest havia de fer, s'esglaonaven al llarg de l'any i es feien efectius en uns dies concrets, igualment com el monestir cobrava els censos, tasques i delmes per les terres que posseïa.¹¹

8. APB, *Llibre d'òbits*, núm. 1, f. 1-2 (Transcripció de J. Coll).

9. G.E.C., vol. 4, p. 326.

10. Les fonts documentals d'aquest apartat són: APB, *Llibre dels Confirmats*, f. 27 (any 1770). APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 343-344 (finals s. XVIII). COLL, 1971, pp. 61-71 (finals s. XVIII), transcrit a l'apèndix II.

11. La percepció de censos i altres impostos pel monestir s'estudia a LLORENS, BARRIS: *Estudi dels capbreus de Maçanet, Salitja, Sant Dalmaí i Brunyola (1815-1820)*, 1978. Inèdit i en procés de revisió.

Dificultats en l'obtenció del benefici

Tot i que és difícil seguir l'evolució de la capellania i de la seva dotació al llarg dels segles per manca de dades (les que tenim corresponen a finals del segle XVIII i començaments del XIX), sembla que fins al període de la Guerra del Francès (1808-1814) no hi hagué massa dificultats per part dels rectors i altres beneficiats del monestir a l'hora de fer-se càrrec del benefici i cobrar-ne la porció. A partir d'aquesta guerra i fins a l'extinció del monestir el 1835 (Llei de Desamortització de Mendizábal) sorgiren més reticències i disputes entre el monestir i algun beneficiat, especialment en el període 1829-1835.

El rector Josep Casadevall ens informa que en principi no se li volia donar possessió del benefici, atès que no essent sinó una capellania, el monestir considerava que no era obligatori que el rector en prengués possessió. Això s'esdevenia pel gener de 1829.¹²

Un cas semblant s'esdevingué amb un diaca, que fou desposseït del seu benefici pel fet de reconèixer com a autoritat el bisbe de Girona i no l'abat de Breda. Informat el bisbe i per sentència de la Reial Cambra, li fou retornat el benefici. L'afer durà de 1831 a 1833.¹³

Aquestes reticències, per bé que sempre hi podia haver algun fregament, semblen estar en relació amb la crisi de l'economia monàstica generalitzada després de la Guerra del Francès, deguda, en primer lloc, a les dificultats per percebre els impostos dels emfiteutes (les sol·licituts de reducció de tasca en els capbreus de les propietats del monestir de Breda a Maçanet de la Selva, Salitja, Brunyola i Sant Dalmai augmenten a partir de 1815),¹⁴ i en segon lloc, a les càrregues fiscals que el Govern imposà als monestirs per aquests mateixos anys.

PROPIETATS DE LA RECTORIA

La casa de la Rectoria de Breda estava unida a la capellania o benefici que portava annex el càrrec de rector, així com altres propietats immobles (una feixa i un aulet). Com hem vist abans, el rector n'havia de pagar un cens anual a l'abat. Per regar la feixa, el rector podia fer servir l'aigua d'un rec veí, sobre la utilització de la qual també sorgiren algunes desavinences amb el rector Casadevall, ja esmentat.¹⁵

La casa fou unida a la capellania pel primer rector que la va obtenir, Mn. Pere Cascavell (any 1264). Segons s'especifica, la casa era propietat particular de Mn. Cascavell.¹⁶

PRIMÍCIA I VIGÍLIES

A part de la porció de la capellania o benefici, el rector de Santa Maria de Breda rebia la primícia de la parròquia, és a dir, la tercera part del delme

12. APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 109-110.

13. APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 111-113.

14. LLORENS, BARRIS, 1978. Citat.

15. APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 110-111 (anys 1829-1836).

16. APB, *Llibre d'òbits*, núm. 1, f. 1-2. Transcripció de J. Coll.

que n'extreia el monestir. En valorar la primícia hi torna a haver divergències entre F. Montsalvatge i el canonge Barraquer. El primer només esmenta que el rector rebia el «terçó», sense especificar més.¹⁷ Mn. Barraquer, per la seva banda, considera que el rector rebia la primícia en la seva condició de beneficiat del monestir.¹⁸ Les notes dels llibres parroquials només esmenten el fet que la primícia és la tercera part del delme i en cap moment no la vinculen a la capellania o benefici porcionari.¹⁹ A més, s'especifica que a les cases «on no entra l'abat» (possiblement no subjectes a l'abat), el percentatge de la primícia era inferior, ja d'antic.²⁰ Per tant, hem de suposar que la primícia era una percepció pròpia de la parròquia.

El *Llibre de Consuetuds*, iniciat per Mn. Agustí Coll, rector entre 1783 i 1797, conté una llista detallada per espècies de tot allò que els rectors perceberen com a primícia entre 1760 i 1836 (només manquen els anys 1808-1813 i 1824-1828).²¹ Els productes detallats (alguns anys amb indicació de preus), són els següents: forment, mestall, faves i altres llegums no sempre especificats, pèsols, fesols, fesols menuts, vi, cànem, ordi, blat blanc, civada, xeixa i blat gros. Alguns d'aquests productes es repeteixen regularment cada any (forment, mestall, faves i/o algun altre llegum i vi); els altres ja són més o menys esporàdics.

Aquesta llista té un doble valor. A part d'informar dels productes que constituïen la base de l'alimentació dels rectors de Breda, així com també de la resta de la població, constitueix un excel·lent indicador de la història agrària de la vila entre 1760 i 1836. Sabent que la primícia era la tercera part del delme i havent-se conservat la proporció de la collita de grans d'aresta i llegums que el constituïa,²² es pot calcular amb força aproximació el total de la collita d'aquests productes. Així mateix, l'evolució de les quantitats de forment, per exemple, manifesta clarament unes oscil·lacions cícliques de 2-4 anys en el ritme de la producció i permet seguir amb precisió les diferents crisis agràries de l'època.²³

Una altra font d'ingressos, documentada el 1595 i el 1770 amb lleugeres variants, era el que hom anomenava «vigílies». Era un import que els pagesos pagaven en blat en el moment de la collita i els qui no ho eren el feien efectiu en metàl·lic per Pasqua (un ral per casa). Les vigílies eren partides entre el rector i el sagristà del monestir. En 1770 les pagaven només set cases.²⁴

L'ADVENTICI O DRETS PARROQUIALS

Per completar la panoràmica sobre la situació econòmica dels rectors de Breda, cal parar atenció al capítol de les ofrenes dels fidels i als pagaments per l'administració dels sacraments. Com remarca el professor Domínguez

17. MONTSALVATGE, p. 427, 1904.

18. BARRAQUER, p. 81, 1915.

19. APB, *Llibre dels Confirmats*, f. 27-28 (any 1770).

20. APB, *Llibre dels Confirmats*, f. 6 (any 1595).

21. APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 301-324. Transcrita en apèndix en el treball-base.

22. Grans d'aresta: de vint-i-cinc parts, dues per al delme i una per a la primícia. Llegums: de quinze parts una entre delme i primícia. APB, *Llibre dels Confirmats*, f. 27 (any 1770).

23. Fets analitzats a LLORENS: *Notes sobre la primícia i el benefici de la parròquia de Santa Maria de Breda (1760-1836)*, 1977. Inèdit.

24. APB, *Llibre dels Confirmats*, f. 6 (any 1595). Id. f. 27-28 (any 1770).

Ortiz,²⁵ els drets d'administració de sagraments eren en principi ofrenes voluntàries que aviat esdevingueren obligatòries amb uns determinats aranzels. Aquesta asseveració es fa palesa a Breda, on tot i que alguns d'aquests drets no eren íntegres per al rector, aquest sovint n'elaborava llistes i taxes. Fins al present n'he localitzades en els anys 1595, 1649, 1742, 1749, 1754 i dues més de finals del segle XVIII.²⁶ Fora de la llista de 1595 i de la memòria de 1649, aquests inventaris es refereixen específicament als drets d'enterrament.

Sintetitzant aquestes dades, trobem que els fidels pagaven per cinc drets parroquials:

1. *Ofrenes a peu d'altar*. Els parents d'un difunt portaven com a ofrena a la missa dels diumenges, durant tot l'any de dol, un tros de pa, una candela i dos diners. En això consistia l'anomenat «dret de les alfertes» (ofrenes). Com a complement d'aquest dret, també s'aportava un tros de pa o de coca, que després de ser beneït, es repartia entre els assistents als actes de culte.²⁷

2. *Enterraments*. Eren el tipus d'ofrenes més estès. En esdevenir dret parroquial, foren també els de més importància. Ja hem vist el ressò que se'n feren els rectors de Breda.

En aquest apartat hi van inclosos tots aquells pagaments que d'una manera o altra anaven relacionats amb el traspàs d'una persona i amb els corresponents actes funeraris. Resumint els diferents «inventaris», trobem que es pagava l'assistència en el llit de mort, l'extremunció, els tocs, les misses, els enterraments pròpiament dits, les despeses de sagristia (encens, aigua beneïta, robes), es feien ofrenes a l'ofertori de la missa, com ja hem dit; a més, si el difunt era foraster, es pagava el dret d'alienígena. Així mateix hi anaven inclosos els sufragis (novenals, cap d'any...).

La meitat dels drets de forasters pertanyien al monestir i el rector havia de pagar per ells, anualment, dues lliures.

3. *Baptismes*. Les piques baptismals eren al monestir, però els drets corresponents pertanyien al rector. A finals del segle XVIII els pagaments per baptisme consistien en un sou de Barcelona, una candela i l'ofrena que volgués fer voluntàriament el padrí.²⁸

4. *Matrimonis*. A la Memòria sobre drets parroquials redactada el 1649 per fra Antoni Badia, sotsegrestador de la parròquia, trobem que per les amonestacions i pel casament el rector cobrava deu sous (cinc per les amonestacions i cinc més en el moment del casament).²⁹ Com en el cas dels enterraments de forasters, la meitat del dret de núpcies pertanyia al monestir (al Prior i al Sagristà) i el rector havia de pagar els cinc sous corresponents.³⁰

5. *Testaments*. A la memòria ja citada de fra Antoni Badia es diu que en cas de rebre testaments, el rector rebia un tant no especificat sobre els béns testats.

25. DOMÍNGUEZ ORTIZ: *El Antiguo Régimen: Los Reyes Católicos y los Austrias*. Historia de España, Alfaguara, 3. Alianza Editorial-Alfaguara, p. 224. Madrid, 1976.

26. APB, *Llibre dels Confirmats*, f. 1 i 6 (any 1595). APB, *Llibre d'òbits*, núm. 2, f. 110-111 (any 1649), transcrit a l'apèndix I. APB, *Llibre d'òbits*, núm. 3, f. 199, 237 i 277 (anys 1742, 1749 i 1754). *Id.* primera plana, no foliada. APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 78-79 (finals s. XVIII).

27. APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 3-4 (finals s. XVIII).

28. APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 78.

29. APB, *Llibre d'òbits*, núm. 2, f. 110-111. Transcrit a l'apèndix I.

30. Cf. document transcrit a l'apèndix II. Data: finals s. XVIII.

Mn. Agustí Coll va resumir el total de l'adventici entre els anys 1780 i 1788:

1780	73 ll. 11 s. 6 d.
1781	65 ll. 10 s. 8 d.
1782	71 ll. 3 s. 9 d.
1783	84 ll. 18 s. 9 d.
1784	81 ll. 18 s. 10 d.
1785	85 ll. 16 s. 2 d.
1786	107 ll. 10 s. 10 d.
1787	109 ll. 6 s. 11 d.
1788	92 ll. 19 s. 9 d.

(ll. = lliures, s. = sous, d. = diners).

A més d'aquests ingressos, del benefici, de la primícia i vigílies, el rector percebia un tant per misses i aniversaris. El producte de tot això pel quinquenni 1780-1784, fetes les deduccions corresponents, pujava a 447 ll. 7 s. 9 d.³¹

PRERROGATIVES DEL MONESTIR SOBRE LA PARRÒQUIA

«Tiranas, é insufribles Constitucions
Synodals de la Mitra de Breda
Contra el infelis y Miserable
Rector».

Aquestes paraules, escrites per un rector a l'encapçalament del Llibre de Consuetuds de la parròquia manifesten clarament l'estat d'ànim dels rectors davant les prerrogatives que en afers econòmics i culturals mantenia el monestir sobre la parròquia. En alguns casos, com veurem, s'havia apropiat de funcions pròpies de la cura d'ànimes i impedia, sota pena de multa, que fossin exercides pel rector.

Es conserva un document de finals del segle XVIII que fa un balanç molt complet de totes aquestes prerrogatives. Donada la seva importància i tot i haver estat ja publicat, el transcrivim íntegre a l'apèndix documental. Aquí ens limitarem a comentar-lo i a completar aquells aspectes que no deixa prou clars.³²

Des del segle XIII hi ha notícies a les butlles papals o a les visites pastorals que recullen els privilegis de què gaudia el monestir a la parròquia de Breda. La butlla d'Innocenci IV de l'any 1246, ja citada, concedia al monestir el dret per defuncions, possiblement algun dels inclosos a l'apartat de drets d'enterrament.³³ En tractar els drets parroquials ja hem vist que el prior i el sagristà es partien amb el rector el dret de núpcies i el d'enterrament de forasters.

31. APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 75.

32. Cf. apèndix II.

33. MERINO, LA CANAL: *España Sagrada*, vol. XLV, ap. 41, pp. 333-338, 1832.

Hi havia també pagaments en prendre possessió un rector, per redimir la meitat de les ofrenes, que també pertanyia al prior, així com la meitat de les vigílies i cent ous dels que recollia el rector en el salpàs.

Quant a les preeminències respecte a actes de culte i funcions litúrgiques, eren moltes i molt variades. Estan recollides en el document transcrit en apèndix, fet pel qual només ressaltarem les més destacades i algunes que no hi són esmentades:

- La missa matinal era dita a la parròquia i la major al monestir.³⁴
- El Crisma i els Sants Olis dels malalts eren al monestir. Sobre aquest punt hi ha dades concretes de 1402 i 1433.³⁵
- El Santíssim no podia estar exposat a la parròquia.
- Les fonts baptismals eren al monestir.
- No es podia tocar a oració abans que ho fes el monestir.
- En algunes festes era obligat de convidar l'abat i els monjos (entre elles Santa Caterina, 25 de novembre, i Sant Nicolau, 6 de desembre).
- La missa del Gall l'havien de cantar els monjos a la parròquia, per bé que alguns anys no ho fessin, com assenyalen Mn. S. Rabassa i Mn. J. Casadevall.³⁶

Això només per ressaltar aquelles prerrogatives més eminents. Per cloure aquest capítol, serà bo d'esmentar que més d'una vegada hi hagué fortes topades entre els rectors i el monestir per causa d'aquestes preeminències. Recordem només la que enfrontà el rector Casadevall amb el monestir sobre el toc de campanes i algun altre assumpte el 1833 i que es resolgué amb una causa oberta contra el rector a la Reial Audiència de Barcelona i posant-se d'acord les dues parts litigants.³⁷

CONCLUSIONS

A tall de conclusió només voldria afegir uns mots per ressaltar la importància que poden assolir els estudis aprofundits sobre les institucions religioses d'Antic Règim, camp relativament poc conreat a la nostra historiografia.

Ja hem vist com de la llista de la primícia de Breda se'n poden extreure conclusions força interessants i no només des del punt de vista de la història socio-econòmica d'una parròquia o d'un monestir. És una font de primer ordre per al coneixement de l'agricultura local en un període ben interessant de la nostra història.

El monestir de Sant Salvador de Breda, com tants d'altres, està mancat d'un estudi monogràfic complet. Confio que aquesta comunicació serveixi d'estímul per a la realització d'estudis més amplis en aquest camp.

Cal que tinguem ben clar que no serà possible bastir una història completa del nostre país si estem mancats de les monografies i els estudis particulars que li hauran de servir de base. Aquests estudis ofereixen un camp de treball ben interessant i, de moment, pràcticament inesgotable.

34. COLL, p. 67, 1971. BARRAQUER, p. 81, 1915.

35. COLL, p. 67 i nota 227 de la primera part, 1971.

36. Sobre aquestes dues preeminències, APB, *Llibre de Consuetuds*, f. 57, 59 i 67.

37. APB, Llibre 3 de l'obra, f. 164-165. També transcrit per COLL, ap. 10, p. 320, 1971.

El moment que actualment viu el nostre país és prou important perquè, una vegada més, siguem capaços d'extreure del coneixement del passat tot allò que ens pugui ésser d'utilitat per a una millor comprensió del present i per fer més fàcil la construcció d'un futur que, vulguem o no, està a les nostres mans.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Nota d'aclariment: De tots els textos reunits i consultats només en transcrivim dos dels més significatius i interessants.

Apèndix I. Drets parroquials ³⁸

Memòria

Quant jo entrí per a regir la cura, no trobí papes ni tarifas q son los papes ahont estan asentadas moltas cosas per consert de la Rectoria y per a saber lo difere(n)t Rector o Curat quins drets ha de demanar de una sepultura, axida, novena, trentanari, novenal y capdany. Ma costat molt treball y consultas ab altres rectors y moltas vegadas a Gerona, assi en esta parroquial es lo acostumat deu sous de la terra del sementiri si es offici complit de quatra reals ni te sis per majoria, y lo Abat tambe, que en axo van iguals; pero lo curat te tres diners y cada sacerdot que assistexen al enterro, o honras per lo de dir missa en la parroquial y si no la diuen en aquell dia la diran un altra. Los (...) si es offici de quatra rals, 8 dines si es de tres rals, 6 dines si es de dos reals, 4 di. (lo dret en lo llit de mort al ensenser a la capa a la creu a la caldereta finalment a tots los instruments (de combregar, estremunció desta cosas de (...) costa 17 s.) que van (...) y denpres pot comptar per dret de sepultura lo que vulla y fora gracia del que voldra segons los casos y lo discret curat mirara la pobra gent ab ulls de pietat. Quant pendra un testament te de la prima (priva?) 5 s. y quant lo trau yl clou 15 s. asso es dels ordinaris, que segons lo salari y las asiendas fora, asso es lo manco, lo Costa era fill del lloch y perdonava molta cosa que tambe era molt rich; pero del Salvi Recort rector ques mes antich trobara un llibret en quart las cubertas son de pregami solfadas alla trobara com pagavan prima (?) y ab mi conpagada; no dexades (...) ni alianar rendas ni drets que ja sap estara obligat restitucio, quant es mort es mort ha de minutar en lo llibre lo testament y alesoras pot demanar y si no mor me dien noy te res. Los papes a las cubertas.

Quant un home fa testament y hereta sa anima ques la yglesia lo curat es lo tot ha de pendra lo inventari y fer lo encant y de ordinari es manumissor y te de sos bens salari. Axi mo digue lo notari de la taula dels testaments en Gerona.

De les amonestacions nupsials te 5 s. quant los esposa te 5 s. sils vol axi mo digue Simon Miquel en Gerona.

Notes al marge del f. 110

per que ma costat avuy molta quimera y crits; pero ab la raho un home hix de tot.

de la novena y trentanari ha de comptar alferta si no la fan. Pa, vi i candela.

38. APB, *Llibre d'òbits*, núm. 2, f. 110-111. Rector: fra Antoni Badia, 1649.

La sepultura sont vint reals lo ordinari divuit lo menos. M.^o Costa feu albara que jo le vist de 2 ll. 12 s. quel te caixa (?) de marianna Riba pagesa.

Dels cantars del cumu de las animas tambe te los drets.

Cada hu ha de pagar 2 s. fer lley a mi ma costat molts crits.

Dels albats te 5 s. de tocar a mort o a sercar y enterrar la missa se pot fer pagar o dir per altre.

Apèndix II. Preeminències del monestir sobre la parròquia ³⁹

«Prerrogativas, y preeminencias, que lo M. Ille. Sr. Abat, y Monastir de St. Salvador de Breda té en la Iglésia de Sta. Maria de Breda sa coadjutrix.

1. Pmo. Lo Sr. Abat, que vuy de present es, y los que son estats y seran, essent Sa Senyoria, en dita Iglesia, tenen tota la preeminencia en ella tant en ordenar, en manar fer los Oficis, de Capiscols, i altres ministeris, com també en clourer lo Ofici, y en sa ausencia son Vicari general, ô aquell que precehirâ en lo Monastir.
2. Item Lo dit Sr. Abat, pot dir Missa de Pontifical sempre que â Sa Sria. li aparega en dita Iglesia, sens precehir llicencia del Sr. Bisbe de Gerona; y així mateix donar las Benediccions en las Missas cantadas que se dihuen en ella, quant en ella se troba present; y vestit de Pontifical pot anar a las Professons, que se fan en dita Parroquia, sempre que se diu de Pontifical en dita Iglesia, o en la del Monastir, sens llicencia del Sr. Bisbe de Girona.
3. Item En las ocasiones que hi ha concurs de sacerdots en dita Iglesia per ocasió de enterros, novenas y capdeanys, no pot cridar lo Vicari Perpetuo de dita Iglesia sacerdots forasters, que antes no cridi a tots los del monastir, y quant en dits Oficis se demanen quatre sacerdots lo Sr. Abat, lo Prior, y dit Vicari Perpetuo entren sempre, y al lloch que vé a faltar entran los demes monjos, y Beneficiats per torn, y dit Sr. Abat y Prior tenen majoria en los dits oficis, conforme se dona al Vicari Perpetuo.
4. Item En dita iglesia de Sta. Maria de Breda no se pot tenir lo Santíssim Sagrament exposat, ni may se hi ha tingut; ans bé en las ocasiones, que per pregarias, y altres necessitats, los Ilms. Srs. Bisbes de Gerona manan en tot son Bisbat, que se tinga exposat, despatxan, no sols avís per dita iglesia, sí també altre per lo dit monastir, y en tal cas y ocasiones lo monastir lo té patent.
5. Item Lo dia de Dijous Sant nos fà monument en dita iglesia, sols hi ha una adoració, y lo Vicari Perpetuo no celebra aqueix dia, sino que ve al monastir â combregàr en la Missa Conventual.
6. Item Lo dilluns de Pasqua de Resurrecció al matí vé lo Vicari Perpetuo, acompanyat ab lo Poble al Monastir â sercar lo Santíssim Sagrament per donàr â combregar als Faels Christians de dit Lloch y los Obrers son obligats en portar un ciri gros, que crema devant la Reserva lo temps que ella resta en lo Monastir.
7. Las fonts baptismals son dintre dit Monastir, y tots los de la Parroquia han de venir â batejarse en ellas, y la Benedicció de ditas fonts, tant lo dissapte Sant, com lo dissapte de Pentecostés la fâ lo Vicari general de dit Sr. Abat, y los Obrers tenen obligació de portar lo ciri Pasqual, que â gastos de dita Parroquia se fâ per ditas funcions.
8. Item En lo Monastir se fa la benedicció de la cera lo dia de N.^a S.^a Candalera.
9. Item En lo Monastir se fâ la publicació de la Butlla de la Cruzada.

39. COLL, pp. 67-71, 1971. Transcrit d'un document de l'Arxiu Diocessà de Girona (registre A-174). Finals segle XVIII.

10. Item Quant hi hà Predicador de Quaresma en dit Lloch, encara que lo Poble paguia la retribució â dit Predicador se predica en lo Monastir.
11. Item No pot fer lo Vicari Perpetuo Professó, ninguna dintre ni fora de la Parroquia: si totas tenen de exir de la Iglesia del Monastir; venint dit Vicari Perpetuo ab ganfarons, y Creu per associarla.
12. Item La benedicció del terme la fà lo Monestir lo dia de Sta. Creu, y també las Professons de Ladanies tenintlas de venir â associar lo dit Vicari, conforme es dit en lo onse capítol.
13. Item No pot fer lo Poble ningun vot de fer festa, ni Professons, que primer no prechesca lo consentiment del Sr. Abat, ô son Vicari general; y las que se fan totas hixen del Monastir, com se veu en la de St. Marsal, Sta. Ana, St. Roch, y St. Sebastià, sempre associant-las lo Vicari Perpetuo en lo modo dit, y los Obrers ab sos ciris.
14. Item No pot la Iglesia de Sta. Maria tocar las Oracions, que primer no la hage tocada lo Monastir, en pena de una lliura de cera.
15. Item la dita Iglesia de Sta. Maria, quant lo Vicari Perpetuo hi diu la Missa no pot tocar â llevar Deu sino â Sanctus, y té de dir la Missa dit Vicari los dias de diumenge, y festes â hora que puga assistir â la Missa Conventual de dit Monastir.
16. Item si algun parroquià combrega en lo Monastir per cumplir ab la Parroquia, lo tal no pot ser compellit â que vage â combregar â Sta. Maria per dit efecte.
17. Item Los Srs. Abats, sempre que hi ha hagut ocasió de vacant de Vicari Perpetuo han elegit Economos per administrar los Sagraments de dita Parroquia â persona aprobada per lo Ordinari, com se executà en temps del Sr. Abat Copons, que en la vacant de M.^o Rafel Costa elegí per Economo â M.^o Francisco Costa; y en temps del Sr. Abat Meca per mort de M.^o Francisco Costa elegí per Economo al Sr. Miquel Anglasell Infermer de dit Monastir.
18. Item Se observa, que quant los Obrers volen vendre los ciris, ô fer alguna cosa en la Iglesia de Sta. Maria demanan llicencia al Sr. Abat, eo â la persona, que en sa ausencia preceheix en lo Monastir.
19. Item No se poden fer Obrers, eo baciners de dita Iglesia, de animas, ni de ningun altre Sant, sens assistencia del Batlle del Sr. Abat.
20. Item està obligat lo dit Vicari Perpetuo de Sta. Maria en donar cent ous, del salpàs lo Dissapte de Pasqua al Sr. Abat, y Monjos de dit Monastir, y lo Infermer de dit Monastir te obligació de repartirlos entre dits Señors.
21. Item sempre que lo Vicari Perpetuo, los Beneficiats de dit Monastir, y tota la familia de dit Monastir estàn desganats, sels administran tots los Sagraments desde la Iglesia del Monastir, y en cas de mort dels dits, se fan los Oficis en lo Monastir, y quant lo Vicari Perpetuo se deixa en Sta. Maria, després de haverli fet los Oficis en lo Monastir, se porta â enterrar allà; com així se feu ab M.^o March Andilla.
22. Item Està obligat lo Vicari Perpetuo â dir molts Anniversaris en la Iglesia de Sta. Maria, los quals estàn continuats en la taula dels Anniversaris de dit Monastir: Es emperò veritat, que lo Sr. Abat li deu donar Monjos, y Residents per ajudarlos a cantar.
23. Item Està obligat dit Vicari en donàr cada any al Prior, y Sagristà de dit Monastir sinquanta sous, dich 2 lliures, 10 sous, y una lliura de cera per redempció de la meytat de las Ofertas, que està obligat â donarli.
24. Item Dit Vicari Perpetuo està obligat en donar al dit Prior, y Sagristà la meytat dels drets de las sepulturas dels forasters, y per ell dos lliuras cada any.
25. Item dit Prior, y Sagristà, i dit Vicari Perpetuo se perteixen per meitat lo dret de nupcias, y entretots dos son sinch sous.

26. Item Lo dit Prior, y Sagristà, reb la meitat de las Vigílias de la Parroquia, y la altre meitat dit Vicari: Està emperò obligat dit Prior, y Sagristà â donar a dit Vicari Ostias per dir Missas, y Formes per combregar.
27. Item Està obligada dita Vicaria en donar als Anniversaris del Monastir lo dia de St. Thomàs de Nadal tots los anys 2 lliures, 14 sous.
28. Item No se pot posar en dita Iglesia de Sta. Maria ningun bassi per acaptar, sens llicencia del Sr. Abat, y en sa ausencia de la persona que precedeix en dit Monastir.
29. Item Lo Dissabte Sant son obligats los Obrers en assistir als Oficis en dit Monastir, y donar al Poble candelas per oferir.
30. Item Sempre que entra Vicari Perpetuo tant sia per mort, com per premuta està obligat lo nou possessor â pagar de ingrés 3 lliures â la caixa comuna de dit Monastir, 5 sous al Sr. Abat, y altres sinch al Prior, y Sacristà.
31. Item reb dit Vicari Perpetuo de dit Sr. Abat la major part de son sustento, pues li dona porció de pa, vi, y escudellas, y de la Pabordia reb los generals y los vestuaris del Camarer, com si fos un Monjo del Monastir. Consta de totas las ditas cosas ab acte authentic decretat per lo Vicari General del Illm. Sr. Bisbe de Girona, recondit dit acte en lo Arxiu de dit Monastir.»